

Trefwoord, tijdschrift voor lexicografie. Jaargang 2008. <http://www.fryske-akademy.nl/trefwoord>

NEDERLANDS IN NOORD-AMERIKA

Over de studie van het *Leeg Duits* (Low Dutch)¹

Jan Noordegraaf

*önze taal äz léch däüts en bælliz äz Hól-läns; kwäit dääffrent*²

1. Inleiding

In 1609 voer de ontdekker Henry Hudson, een Engelschman, in dienst onzer Oost-Indische Compagnie, op haar schip “De halve maen” den mond der rivier binnen, die zijn naam zou vereeuwigen’. Zo beschrijft Jac. van Ginneken (1913: 286) aan begin van het hoofdstuk over het ‘Amerikaansch’ in zijn bekende *Handboek der Nederlandsche taal* de ontdekking van een van de belangrijkste waterwegen van de Verenigde Staten.³ Aan Hudsons wapenfeit zal in 2009, het ‘Hudson jaar’, uitvoerig aandacht worden besteed, zowel in New York als in Amsterdam. Wie vast in de stemming wil komen en meer wil weten over ‘the founding of New York’, verwijs ik naar een onderhoudend boek dat de journalist Russell Shorto enkele jaren geleden gepubliceerd heeft, *The island at the center of the world*, dat vooral gericht is op de betrekkelijk korte periode dat het zogeheten Nieuw-Nederland bestaan heeft.

In deze bijdrage wil ik, als bescheiden opmaat tot de feestelijkheden van volgend jaar, wijzen op een van de gevolgen die de stichting van Nieuw-Amsterdam in 1625 heeft gehad, namelijk dat je als negentiende-eeuws toerist, rondreizend in het oosten van de Verenigde Staten, op diverse plaatsen nog steeds Nederlands kon horen spreken, een feit dat onze negentiende-eeuwse collega’s zeker niet onbekend is gebleven. Over die variëteit van het Nederlands, het ‘Leeg Duits’ (ook wel ‘Laeg Duits’ of ‘Low Dutch’ genoemd), is vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw weer met enige regelmaat geschreven. Aan die publicaties worden hier enkele onbekende of onderbelichte wetenschapshistorische gegevens toegevoegd. Het hier gepresenteerde voorlopige overzicht heeft betrekking op de periode 1826-1938. Als bijlage volgt een lijst met een aantal woorden uit het Leeg Duits.

2. ‘Amerikaansch toerisme’: observaties van een reizend predikant

Een Nederlandse toerist die in 1826 het oosten van de Verenigde Staten bezocht, was ds. Gerardus Balthazar Bosch (1794-1837), predikant en later ook schoolopziener op Curaçao. Bosch had in de jaren 1810-1815 theologie gestudeerd in Utrecht. Voor hij predikant op Curaçao werd, maakte hij in 1815 als vrijwilliger nog de veldtocht tegen Frankrijk mee. Hij was een veel

---

¹ Met dank aan Rob Naborn (Philadelphia), Michiel van Kempen (Amsterdam), Arie de Ru (Amersfoort) en Rob Tempelaars (Leiden) voor waardevolle aanwijzingen en suggesties.

² Cf. Prince 1910: 459, 1914: 7.

³ Van Ginneken was bij het schrijven van deze en volgende zinnen waarschijnlijk geïnspireerd door het artikel van de Amerikaanse geleerde William Carpenter: ‘[...] in 1609, when Henry Hudson the navigator, an Englishman in the service of the Dutch ‘East India Company’, sailed the “Half Moon” into the mouth of the great river that was ultimately to bear his name’ (Carpenter 1908: 3).

reizend mens. Vanuit zijn standplaats maakte hij diverse reizen naar Zuid- en Noord-Amerika, waarover hij na terugkeer in patria een werk in drie delen publiceerde, *Reizen in West-Indië en door een gedeelte van Zuid- en Noord-Amerika* (1829, 1836 en 1843). Uit zijn werk blijkt niet alleen een grote interesse voor land en volk. Bosch blijkt ook een prettig stilist te zijn en iemand met de nodige zelfrelativering.⁴ Zijn reizen kon hij ook uitstekend in een godsdienstig perspectief plaatsen. In de *Boekzaal der geleerde wereld* van januari 1827 vinden we bijvoorbeeld de leerrede die Bosch op Curaçao gehouden heeft na zijn behouden terugkeer uit Noord-Amerika: ‘Eene reize het afbeeldsel van ons aardschse leven’.

In 1826 maakte Bosch een ‘zomerreis’ in Noord-Amerika ‘naar den waterval in de Niagara’, waarbij hij ook ‘het Staten eiland in de baai van Nieuw-York’ bezocht. Eerder al was hij in Caracas en op Aruba en Bonaire geweest. In zijn reisnotities laat hij duidelijk merken dat hij niet alleen belangstelling heeft voor volk en land, maar ook voor de taal die gesproken wordt in de door hem bezochte streken. Hij betreurt het ook dat in hun koloniale rijk ‘onze anderszins zoo roemwaardige voorvaders zoo weinig belang in hunne eigene taal hebben gesteld’, dit in tegenstelling tot de Engelsen, Fransen en Spanjaarden (cf. Bosch 1829: 212 evv). De Curaçaose dominee vindt namelijk het Nederlands ‘een rijke en voor toenemende volmaking vatbare taal’ (1829: 213).

Het verrast de lezer dan ook niet dat we in zijn Noord-Amerikaans reisverslag, gepubliceerd in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* van 1827, diverse observaties aantreffen over het Nederlands dat in 1826 in het gebied van het voormalige Nieuw-Nederland nog steeds gesproken werd. Bosch werd gefraspeerd door het feit ‘dat de *Nederduitsche* taal zoo lang in *Noord-Amerika* is in stand gebleven’. Ik kan bijna zeggen, vervolgt hij, ‘dat ik op de reis van *New-Yorck* naar de *Niagara* in geen schuit of wagen geweest ben, zonder dat menschen op het hooren van een *Hollandsch* gesprek zich er bij voegden’. Toen hij op een ‘kanaalboot’ in conversatie gewikkeld was met een Nederlands sprekende reisgenoot, mengden zich behalve de kapitein ook nog twee predikanten in het gesprek, ‘zoodat het heerschende gesprek, voor eenigen tijd gevoerd werd in het *Nederduitsch*’. En in Albany hoorde hij op straat ‘onder geringe menschen *Hollandsch* [...] spreken, eens ook op de brug te *Scenectady* [= Schenectady], 28 mijlen boven Albany’ (1827: 275), dat is tot waar zich ‘de Kolonie der *Hollanders* in den staat *New-Yorck* heeft uitgestrekt’.⁵

Zijn oordeel over de taal die in de omgeving van Albany gesproken werd, was niet zo gunstig: het Nederduitsch daar was ‘zeer slecht, lomp en plat, en met vele verkeerde uitdrukkingen besmet, b.v. *kerel* is het fatsoenlijke woord voor *man*, *ellendig* is iets, dat mooi is, enz.’ Beter trof hij het te Hoboken, New Jersey, waarvandaan hij – het was oktober 1826 – naar New York zou reizen. Gedurende de twee weken dat hij in Hoboken bleef, hoorde Bosch dagelijks Nederlands spreken. Hij ontmoette er een boer uit het nabijgelegen dorp Hackensack, in Bergen County, die in het geheel geen Engels verstond. Toen hij later in New York zijn verwondering uitsprak ‘over de algemeenheid der *Nederduitsche taal* kreeg hij het advies om eens op de markt rond te gaan lopen: ‘en, inderdaad, ik hoorde verscheidene malen onze vaderlandsche taal; het waren landlieden van de Noordrivier [de Hudson], die dezelve spraken’.

Over het voortbestaan van deze taal koesterde men geen illusies: de verwachting was dat ‘eer de helft van deze Eeuw voorbij is, ook de *Hollandsche* taal hier niet meer zal gesproken worden’. Welnu, voegde Bosch er nuchter aan toe, ‘onze taal zal er, over het algemeen, niet veel bij verliezen’. Hij wijst op signalen van een naderende *language death*:

---

⁴ Voor verdere informatie over Bosch, zie Helderman 1996.

⁵ Van Hinte (1928: 56) tekent aan dat Schenectady, gelegen in de Mohawk Valley, in 1661 door de Nederlanders was gesticht als voorpost. In 1662 al was er een predikant (cf. Balmer 1989: 157), in die zin dat de dominee van Albany, Gideon Schaats, Schenectady ‘erbij’ deed. Tot 1680 gold deze plaats als ‘a mission station of Albany’ (met dank aan Rob Naborn).

Sedert anderhalve eeuw (van 1665) is de *Nederduitse* Kolonie in *Noord-Amerika* onder vreemd bestuur geweest, zonder dat er nieuwe Kolonisten zijn bijgekomen. Boeken worden er in die taal niet gevonden; scholen heugt het thans levend geslacht niet meer, dat er geweest zijn; zelfs is het *Hollandsch* prediken, dat in het begin dezer Eeuw nog op 3 of 4 plaatsen gedaan werd, thans geheel afgeschaft;⁶ daarenboven is de taal in minachting geraakt [...], en nochtans blijft tot heden het *Nederduitsch* de taal, die op zoo vele dorpen in de huisgezinnen gesproken wordt (1827: 276).

Bosch benadrukt dus dat de taal die hij hoorde, alleen nog in een gesproken variant bestaat. Merk op dat hij het Nederlands enerzijds heeft geobserveerd in de omgeving van Albany en in de zogeheten Mohawk Valley regio van New York, en anderzijds in Bergen County, New Jersey. Latere auteurs hebben het traditioneel over *Mohawk Dutch* en *Jersey Dutch*. Het lijkt er even op dat Bosch verschil hoort tussen deze beide variëteiten van het Low Dutch. Bij Albany is de taal nogal 'lomp en plat', maar in de buurt van New York wordt er beter gesproken, hoewel niet altijd optimaal. Het ergerlijke 'kerel' voor 'man', dat hij in de buurt van Albany hoorde, vinden we in het Jersey Dutch als 'kääd'l' (cf. Prince 1913: 308).

Bosch' verwachting van een snelle teloorgang van het Low Dutch is niet uitgekomen.⁷ In 1854 kon men in patria nog steeds kennis nemen van het feit dat in de steden New York en Albany

vele [Hollandse] woorden in de taal van 't dagelijksch verkeer [zijn] opgenomen. In eenige dorpen van 't binnenland ['inland villages'], die door Hollanders gesticht werden, gebruiken de bewoners nog de taal van hun voorvaderen, en er zijn er zelfs, die nooit een andere spreken (Bartlett 1854: xviii).⁸

Al met al blijkt 'tenacity' een van de opvallende kenmerken geweest te zijn van het Low Dutch (Bachman 1969: viii, Buccini 1995: 259, van Marle 2001: 80).

3. Vijftig jaar na ds. Bosch

In de eerste jaargang van zijn blad *Noord en Zuid* neemt redacteur Taco Hajo de Beer (1838-1923) in 1877 een stukje over uit *De Huisvriend*, een periodiek dat onder redactie van ds. Nicholas H. Dosker (1820-1887) te Grand Rapids, Michigan, verschijnt. De predikant klaagt erover dat de

---

⁶ Volgens dr. E.B. Swalue (in Jonathan 1853: ix) was de situatie aan het begin van de negentiende eeuw zo, dat 'voor 250.000 Amerikanen de Evangelie-prediking nog in het Hollandsch geschiedde'. Dit getal lijkt onwaarschijnlijk hoog; de auteur geeft bovendien niet aan op welke gegevens zijn bewering berust. De kwestie van het preken in het Nederlands of in het Engels is in de Dutch Reformed Church overigens een lastige kwestie geweest. Een voorbeeld. In zijn memoires schrijft ds. E. Westerlo (1738-1790), predikant te Albany, op 13 juli 1784: 'I preached four times in New York; once in English [..]', en op 14 oktober van dat jaar noteert hij: 'This afternoon the consistory is to meet in order to determine whether I am to proceed with preaching in the English language or not' (cf. Naborn ed. 2008). Zie ook Krassner 1985.

⁷ Zijn observaties zijn overigens niet onopgemerkt gebleven. Een scherpzinnig taalgeleerde als H.J. Nassau (1791-1873) karakteriseerde ze in 1846 als 'belangrijk' (cf. H.J. Nassau, *Geschriften*. Eerste deel. Groningen: J.B. Wolters 1878: 244).

⁸ In 1969 schrijft Van Cleef Bachman 'that there are persons now living who can proudly claim that their grandparents knew not one word of English until they were sent to school' (Bachman 1969: viii). 'Mine owders sprawke Laag Duits airder dan Engels', zeiden sommigen van 'the old Dutch' volgens Hill (z.j. [1890]: 2).

Nederlanders in zijn omgeving hun taal in hoog tempo aan het verliezen zijn. ‘Onze schoone en rijke moedertaal wordt in Amerika jammerlijk verwaarloosd en mishandeld. Er wordt geen Nederlandsch meer gesproken, noch geschreven’. De Beer merkt dan op dat het nuttig zou zijn als er in *Noord en Zuid* achtereenvolgens artikelen verschenen ‘waaruit blijkt hoe men onze taal in het buitenland spreekt’ (De Beer 1877: 244).

Dosker, later abonnee van *Noord en Zuid*, neemt als eerste de handschoen op en levert in 1880 een tweedelig artikel over ‘De Nederlandsche Taal in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika’. Het eerste gedeelte handelt onder meer over het ‘Nederlandsch, dat langs de Hudson-rivier, en in het algemeen in de Staten New-York en New-Jersey, door die oude Hollandsche familiën nog gesproken wordt’ en dat bij hen de naam ‘Low Dutch’ draagt. Volgens Dosker (1880: 48) schijnt het Low Dutch ‘veel overeenkomst te hebben met dat, wat in het Graafschap Bentheim vroeger gesproken werd, schoon het armer en minder volledig is’.

Dosker constateert vervolgens dat door langdurige isolatie van de Nederlandse taalgemeenschappen in het oosten van de Verenigde Staten ‘de woordenkennis steeds beperkter, en de uitspraak gaande weg meer onzuiver moest worden. Van welk gehalte dus het Nederlandsch is, dat thans nog door de nakomelingen der eerste ‘settlers’ in het Oosten wordt gesproken, dat laat zich denken’. Zij drukken zich bijvoorbeeld niet al te kies uit en gebruiken bijvoorbeeld woorden als ‘kop’, ‘poot’ enz. ‘zoowel in betrekking tot ons als tot hun vee’ – we herkennen hier een en ander van de klachten die ds. Bosch al eens had laten horen over de platheid van het Low Dutch. Het gebruik van deze taal vermindert evenwel ‘en spoedig zal de Nederlandsche taal uit het Oostelijk gedeelte van Amerika geheel verdwenen zijn’, zo voorspelt Dosker (1880: 48). Men herinnert zich dat ds. Bosch zich al meer dan vijftig jaar eerder in soortgelijke bewoordingen had uitgelaten.

Een feitelijke beschrijving van deze taal ontbreekt bij Dosker; het blijft helaas bij opmerkingen van algemene aard. Wat De Beer onder meer voor het contemporaine Afrikaans wel gelukt is, namelijk een woordenlijst en een spraakkunst ervan te laten schrijven,⁹ daarin is hij voor het Low Dutch – bij gebrek aan de juiste contacten – jammer genoeg niet geslaagd. Laten we maar zeggen dat hij de pech heeft gehad niet een deskundige correspondent uit New Jersey of New York zelf te vinden.¹⁰

Een van de medewerkers aan het door onderwijzers en taal- en letterkundigen veel gelezen *Noord en Zuid* was de neerlandicus Jan te Winkel (1847-1927). In 1896 noemde deze Amsterdamse hoogleraar het ‘zoogenaamde »Low Dutch«’ een ‘verminkte en verbasterde taal’, waarin het Nederlands in New-York en Jersey ‘langzamerhand was ontaard’ (1896: 342). Je kunt je afvragen op welke gegevens de veelwetende Te Winkel zijn oordeel baseerde. Had hij echt een specimen van die taal onder ogen had gehad of horen we in zijn karakterisering alleen maar een echo van Doskers opinie? Hoe het ook zij, in de negentiende eeuw is er – althans voor zover bekend – geen beschrijving gepubliceerd van het ‘Oud-Amerikaansch’ (Van Ginneken).¹¹

In het begin van de twintigste eeuw namen de Amerikaanse collega’s zelf de studie van deze taal ter hand. In 1889 was de American Dialect Society opgericht, met als doel ‘the investigation

---

⁹ Zie mijn drieluik over de Afrikaanse connecties van Taco H. de Beer in *Trefwoord* 2004 (Noordegraaf 2004).

¹⁰ Zoals bekend, onderhield De Beer een uitgebreid netwerk, zowel in binnen- als buitenland. De correspondentie die hij voerde, moet enorm geweest zijn. Een van zijn Amerikaanse correspondenten in de jaren 1878-1898 was de schrijver Wendell P. Garrison (1840-1907), ‘literary editor’ van het New Yorkse weekblad *The Nation*. Cf. Van Kalmthout (forthcoming).

¹¹ ‘So far as I know, no other philological treatise has appeared on this subject’, noteerde J.D. Prince in 1910.

of the spoken English of the United States and Canada, and incidentally of other non-aboriginal dialects spoken in the same countries'. Bevindingen werden gepubliceerd in het orgaan van de Society, de *Dialect Notes*. (1890-1939). Daarin zou ook een cruciale publicatie over het Low Dutch verschijnen.

4. 'but a fading memory'

In 1908 publiceerde William Henry Carpenter (1853-1936) in *Modern Philology* een artikel over 'Dutch contributions to the vocabulary of English in America. Dutch remainders in New York State', een woordenlijst met een uitvoerige inleiding. Carpenter, als hoogleraar verbonden aan de Columbia University te New York, had onder meer in Leipzig en Freiburg gestudeerd en was een tijd vice-president van de Germanistic Society of America. In de slotlinea van zijn studie wijst hij erop 'dat er ook nog Hollandsch-sprekende oude kolonisten wonen, hooger op aan de Hudsonrivier in Albany en ook in Schenectady County' (Van Ginneken 1913: 289). Of in de woorden van Carpenter zelf:

The Dutch influence, once paramount through the great part of the territory settled and occupied by the Dutchmen and their descendants, is now but a fading memory that in many places has wholly vanished. The parts of the country under consideration that have best kept the traditions of the Dutch language are Albany and Schenectady counties, where some few people of the passing generation still speak their version of what was once the mother-tongue of their ancestors. The oncoming generation, however, knows no Dutch, here or elsewhere in this region, to speak it, and through this whole territory, with the exception of scattered words, it will soon have entirely disappeared and have become but a fact of history (Carpenter 1908: 15-16).

William Carpenter was in 1853 geboren in Utica, *upstate* New York. Utica ligt in de Mohawk Valley regio, minder dan 100 mijl ten westen van Albany en Schenectady. Je zou kunnen aannemen dat Carpenter eigen waarnemingen beschrijft en het negentiende-eeuwse Mohawk Dutch ook daadwerkelijk heeft horen spreken.

Het is wellicht deze zojuist geciteerde alinea geweest die een collega-taalkundige van Columbia University ertoe gebracht heeft om te laten zien dat er ook elders, in New Jersey, nog mensen waren die gebruik maakten van 'their version of what was once the mother-tongue of their ancestors'. Die collega was J.D. Prince, een veelzijdig Amerikaans taalkundige.

5. John Dyneley Prince (1868-1945)

Op een vergadering van de Commissie voor Taal- en Letterkunde van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde – Leiden, maandagmiddag 19 februari 1912 – deed het lid D.C. Hesseling (1859-1941) een 'wetenschappelijke mededeeling' over 'een eigenaardigen vorm van het Nederlandsch, gesproken in de staat New-Jersey'. Hij deed dat naar aanleiding van een artikel van de hand van de Amerikaan J.D. Prince over 'The Jersey Dutch dialect', in 1910 gepubliceerd in *Dialect Notes*, het blad van de American Dialect Society. Dat stuk bevatte een korte spraakkunst en een uitvoerige woordenlijst 'van het Nederlands dat een klein aantal afstammelingen der zeventiende-eeuwse kolonisten nog heden ten dage aan de rechteroever van de Hudson als hun moedertaal gebruiken' (Hesseling 1913: 306). De bekende creolist en afrikanist Hesseling was door die publicatie aangenaam verrast en hij had onmiddellijk contact gezocht met de auteur, 'die zijn best doet om zooveel mogelijk bijzonderheden aangaande de eigenaardigheden van dit dialect

John Dyneley Prince in 1902

With permission of the University Archives, Columbia University
in the City of New York

op te zamelen, vóór het te laat is'.¹² Prince reageerde in de vorm van 'A text in Jersey Dutch', en wel de gelijkenis van de Verloren Zoon (cf. Lucas 15: 11-32). Die tekst werd met een inleiding van Prince op 29 september 1913 door de Commissie geaccepteerd als bijdrage voor het *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal en Letterkunde* (cf. Prince 1913).¹³

Meer dan een jaar later kwam Hesseling op het onderwerp terug. Op de maandvergadering van de Maatschappij in oktober 1913 deed hij 'Eenige mededeelingen over het Jersey Dutch'. Hij zei toen onder meer dit:

In de staten New-Jersey en New-York worden nog enkele honderden bejaarde menschen gevonden die een Nederlandsch spreken dat in rechte lijn afstamt van de taal der eerste kolonisten. Voor 50 jaar werd die taal nog algemeen gesproken, ook door Franschen, Duitschers en Engelschen, die zich in het land hadden gevestigd.¹⁴ De heer Dyneley Prince, Professor aan de Columbia University heeft eene korte beschrijving gegeven van de spraakkunst en het vocabularium van dit Jersey Dutch en een paar korte teksten gepubliceerd.

Hesseling verzuimde niet om ook een vergelijking te trekken 'met het Afrikaansch' (Prince had dat in 1910 trouwens ook al gedaan) en hij kwam tot de slotsom

dat de eigenaardigheden van het wegstervende idioom op herkomst uit het Zuidelijk deel van ons vaderland wijzen¹⁵ en dat de geringere graad van verandering – hoewel de vestiging der Hollanders in Amerika ouder is dan die in Zuid-Afrika – verklaard wordt door minder nauwe aanraking met een haven- en slaventaal als het Maleisch-Portugeesch van het Zuidelijk halfroond (Hesseling 1914: 55).

---

¹² UB Leiden, Archief MNL, Inv. No. 667 (Notulen Commissie voor Taal- en Letterkunde, April 1909 – Januari 1917). J. Verdam (1845-1919), net als Hesseling lid van de Commissie voor Taal- en Letterkunde, maakte prompt gebruik van de lezing van zijn vriend en collega toen hij in de loop van 1912 de derde druk van zijn bekende *Uit de geschiedenis van de Nederlandsche taal* aan het voorbereiden was. Hij verwijst namelijk in een noot naar 'de heer Dyncley [sic] Prince te New-York' die 'op dit oogenblik bezig is gegevens te verzamelen' over het 'met Engelsch vermengd Hollandsch dialect' (Verdam 1912: 90).

¹³ De gezaghebbende Commissie voor Taal- en Letterkunde fungeerde indertijd als redactie van het tijdschrift. De tekst van de gelijkenis werd door Van Ginneken ingevoegd in zijn hoofdstuk 'Het Amerikaansch' in de tweede druk uit 1928 (eerste druk 1913) van het eerste deel van zijn *Handboek der Nederlandsche taal* (p. 296). De tekst werd ook overgenomen door L.G. van Loon in zijn *Crumbs from an old Dutch closet. The Dutch dialect of Old New York* (1938), maar niet dan nadat de uitgever (Nijhoff) of diens adviseur hem op deze publicatie had gewezen.

¹⁴ 'As late as the 1860's in the northern part of Bergen County, Jersey Dutch was the prevailing and natural form of speech in many homes of the older residents when there were no strangers present. English, on the other hand, was a labored and difficult form of expression for them, and only used when they mixed with the outer world. Even the colored people, for the most part children of slaves, without any education at all, were proficient in the use of Jersey Dutch and had enough knowledge of English to converse in either', noteerde James B.H. Storms (1860-1949), een native speaker van het Jersey Dutch. Hij beschouwde zich als de 'last surviving person' die een woordenlijst van die taal kon vervaardigen (cf. Storms 1964, Introduction).

¹⁵ In 1916 preciseert Hesseling nog dat het Jersey Dutch 'duidelijk 't karakter van een oorspronkelijk Zeeuws of Zuid-Hollands dialect vertoont' (*De Nieuwe Taalgids* 10: 256).

Wie was de auteur van deze twee fundamentele publicaties over het Jersey Dutch? Van Marle (2008: 322) houdt hem voor ‘a Scotsman who was only vaguely familiar with Dutch’. Maar John Dyneley Prince (1868-1945) was een geboren New Yorker (Manning 1945: 223), die ‘onze taal met gemak (schrijft)’ (Hesseling). In 1913 werd hij benoemd tot buitenlands lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.

Prince studeerde onder meer in Berlijn (1889-1890), promoveerde in 1892, werd eerst hoogleraar Semitische talen aan New York University en later hoogleraar Slavisch aan Columbia University in New York. Hij was allerminst een kamergeleerde, maar vervulde diverse politieke functies in de staat New Jersey. Onder meer was hij ‘senator in Pasaic County, een distrikt waar vele duizenden van onze landgenoten wonen’ (Hesseling 1913: 306). In 1921 werd hij Amerikaans ambassadeur in Denemarken, in 1926 in Joegoslavië. De geleerde van Columbia University was een eminent linguïst en polyglot. Door de Adirondack Indianen bijvoorbeeld ‘he was remembered as a man who could talk their language better than their fathers could’. Zijn levensbeschrijver wijst erop dat Prince ‘a truly uncanny ability’ had ‘for listening to any person speaking in any language and answering in exactly the same dialect and with the same enunciation’ (Manning 1945: 224). Het is dan ook niet verrassend dat Prince zonder problemen in het Nederlands kon converseren met een latere collega van Columbia University, de Nederlander Adriaan Barnouw (1877-1968) – ‘Whenever I have the pleasure of meeting him we converse in Dutch’ (Barnouw 1969: 163).

Het artikel over het Jersey Dutch van Prince uit 1910 bevat een beknopte klankleer en een korte uiteenzetting van de ‘grammatical relations’; de ‘glossary’ bevat meer dan zeshonderd woorden uit het Low Dutch. Benadrukt moet worden dat de publicaties van Prince algemeen beschouwd worden als de meest betrouwbare bronnen inzake onze kennis van het Low Dutch, al typeerde Shetter (1958: 243) het stuk ooit als een ‘a detailed though somewhat fanciful description of the sounds of Jersey Dutch’. Op Prince en zijn werk zal ik bij gelegenheid terugkomen.

De Nederlandse historicus Jacob van Hinte (1889-1948), die in de jaren twintig zelf in de Verenigde Staten onderzoek deed, relativeerde overigens de ‘ontdekking’ van Prince. Hij was allerminst verbaasd over het feit dat Prince omstreeks 1910 in Bergen County, N.J. een groep van tweehonderd bejaarde lieden had aangetroffen die onze taal spraken. De situatie was immers deze:

Zoowel in de Mohawk vallei van New York, als in de valleien van New Jersey komt het oud-Nederlandsch nog tegenwoordig voor en wordt door onze stamgenooten aldaar als Mohawk Dutch en New Jersey Dutch van het meer Duitsche bestanddeelen bevattende Pennsylvania Dutch terdege onderscheiden (Van Hinte 1928: 66).

Op reis in New Jersey maakte hij in 1921 een fraaie foto van de tachtigjarige ‘oud-Nederlandsche Amerikaan Hopper voor zijn woning te Midland Park nabij Paterson’ – ‘ik kon zijn Jersey Dutch uiterst moeilijk verstaan’, merkte hij nog op.

Werd het Leeg Duits aan de Amerikaanse oostkust nu verder door de Nederlandse taalkundigen veronachtzaamd? Hesseling noteerde over Prince:

Hij stelt nog andere andere teksten in uitzicht, zo mogelijk ook een staaltje van een gekreoliseerde vorm van het dialect dat door een kleine kolonie van oude negers gesproken wordt. Wanneer meer teksten ter beschikking zijn, zal het ogenblik gekomen wezen om konklusies te maken omtrent de geschiedenis der vormen en der woorden van het Jersey Dutch [...] (Hesseling 1913: 306).

In de kringen van de academische neerlandistiek gold Prince dus als degene die ‘op dit oogenblik bezig is gegevens te verzamelen’ over het ‘met Engelsch vermengd Hollandsch dialect’ (Verdam 1912: 90). In afwachting van de publicatie van zijn onderzoeksresultaten hoefde men voorlopig nog geen taalkundige expeditie naar New Jersey te sturen. Het uitbreken van de Eerste

Wereldoorlog zal het onderhouden van wetenschappelijke contacten niet gemakkelijker gemaakt hebben.

In 1921 verliet Prince voor een aantal jaren de universiteit om in diplomatieke dienst te treden: hij werd Amerikaans ambassadeur in Denemarken. Voor zover ik weet, heeft hij zich niet meer actief met de studie van het Low Dutch beziggehouden. Wel hield hij in januari 1913 nog een lezing voor de Netherland Society in Philadelphia over ‘Netherland Settlers in New Jersey’, maar die bevat taalkundig niets nieuws. Wel is Prince een van degenen geweest die de Amerikaanse arts Lawrence G. van Loon (1903-1985) hebben aangespoord om zijn kennis van het ‘upriver dialect’, het Mohawk Dutch, op te schrijven (cf. Bachman z.j.). Op de controversiële figuur van deze Van Loon en zijn geschriften – hij was betrokken bij een Oera Linda Bok-achtige affaire – zal ik te zijner tijd terugkomen. Ik beperk me nu tot een paar opmerkingen over een woordenlijst van zijn hand.

4. De lijst van L.G. van Loon (1938)

Het is gebruikelijk om van het Leeg Duits of Low Dutch, zoals in § 2 al is opgemerkt, twee variëteiten te onderscheiden, namelijk het Jersey Dutch en het Mohawk Dutch (cf. Stolz 1987: 306). Prince deed veldwerk in New Jersey, terwijl Van Loon zich richtte op het Mohawk Dutch, waarmee hij volgens Bachman (z.j.) in zijn jeugd vertrouwd was geraakt. In zijn *Crumbs from an old Dutch closet. The Dutch dialect of Old New York* (1938) heeft Van Loon een ‘glossary’ van het Mohawk Dutch opgenomen. Hij ging daarbij uit van de lijst die Prince voor het Jersey Dutch gemaakt had en verving de Jersey Dutch woorden door Mohawk Dutch equivalenten: ‘Professor Prince’s word list for the most part is included – that is to say, the words are alike, and where his word is unknown in Hudson-Mohawk Dutch, a letter ‘P’ follows in parenthesis’ (Van Loon 1938: 25). Verder vinden we een aantal woorden die niet bij Prince voorkomen. Van Loon zegt er wel bij dat zijn spelling ‘has not always been consistent’.

Een ernstig *caveat lector* is hier evenwel op z’n plaats. Op een congres van de American Association for Netherlandic Studies (AANS) in 1993 waarschuwde Buccini (1995: 212) dat naar zijn inschatting, ‘based on purely linguistic criteria’, de authenticiteit van de door Van Loon ingebrachte documenten ‘highly dubious’ was. Laat dit zo zijn, *Crumbs from an old Dutch closet* maakte indertijd genoeg indruk op Nederlandse taalgeleerden als Jac. van Ginneken (1877-1945) en P.J. Meertens (1899-1985) om de schrijver ervan toegang te verschaffen tot mede door hen geredigeerde tijdschriften. Hierachter laat ik – onder beneficie van inventaris – als bijlage een lichtelijk aangepaste versie volgen van de ‘glossary’ van het Mohawk Dutch die door Van Loon is opgesteld. Net als Prince is Van Loon uitgegaan van het Amerikaans-Engels; ik heb er een Leeg Duits-Amerikaanse woordenlijst van gemaakt. Het geheel laat zich nu gemakkelijker vergelijken met de Jersey Dutch-Amerikaanse woordenlijst van James Storms, die in 1964 verschenen is. Want over de studie van het Leeg Duits is het laatste woord nog niet gezegd.

Literatuur

Bachman, Van Cleef. 1969. *Peltries or Plantations. The Economic Policies of the Dutch West India Company in New Netherland 1623-1639*. Baltimore & London: The John Hopkins Press.

Bachman, Van Cleef. z.j. [ca 1970?]. *Introduction to a dictionary of Hudson and Mohawk Valley Dutch*. Unpubl. ms.

Bachman, Van Cleef. 1982. 'The story of the Low Dutch language'. *De Halve Maen* 56: 3, 1-3, 21; 57: 1, 10-13.

Bachman, Van Cleef. 1983. 'What is Low Dutch?' *De Halve Maen* 57: 3, 14-17, 23-24.

Bachman, Van Cleef, Alice P. Kenney & Lawrence G. van Loon. 1980. '“Het Poelmeisie”'. An introduction to the Hudson Valley Dutch dialect'. *New York History* 61, 161-185.

Balmer, Randall. 1989. *A perfect Babel of confusion. Dutch religion and English culture in the Middle Colonies*. New York & Oxford: OUP.

Barnouw, A.J. 1969. *Monthly letters on the culture and history of The Netherlands*. Assen: Van Gorcum etc.

Bartlett, John Russell. 1854. *Woordenboek van Americanismen: een lijst van woorden en zinnen, gewoonlijk als eigenaardig aan de Vereenigde Staten beschouwd*. Vertaald door M. Keijzer. Gorinchem: J. Noorduyt.

[Beer, Taco H. de]. 1877. 'Uit de Vereenigde Staten'. *Noord en Zuid* 1, 243-244.

Beets, Henry. 1902. 'De Nederlandsche stam en taal in Noord-Amerika'. *Handelingen van het 27e Nederlandsch taal- en letterkundig congres gehouden te Kortrijk den 20, 21 en 22 Oogst 1902*. Yper: Drukkerij van Callewaert-de Meulenaere., 489-506.

Beets, Henry. 1905. 'De Nederlandsche stam en taal in Noord-Amerika'. *De Gereformeerde Amerikaan* 9, 369-376; 409-414.

den Besten, Hans & Frans Hinskens. 2005. 'Diversificatie van het Nederlands door taalcontact'. *Nederlandse Taalkunde* 10, 283-309.

Bosch, G.B. 1827. 'Eene zomerreis in Noordamerika. II. Albany'. *Vaderlandsche Letteroefeningen. II. Mengelwerk 1827*, 272-281.

Bosch, G.B. 1829. *Reizen in West-Indië. Eerste deel*. Utrecht: N. van der Monde.

Buccini, Anthony F. 1995. 'The Dialectical Origins of New Netherland Dutch'. *Dutch Linguistics in a Changing Europe. The Berkeley Conference on Dutch Linguistics 1993*. Ed. by Thomas Shannon & Johan P. Snapper. Lanham etc., 211-263. (Publications of the American Association for Netherlandic Studies, 8).

Buccini, Anthony F. 1996. 'New Netherlands Dutch, Cape Dutch, Afrikaans'. *Taal en tongval*. Themanummer 9, 35-51.

Buccini, Anthony F. 2000. 'Svannekens Ende Wilden: Linguistic Attitudes and Communication Strategies among the Dutch and Indians in New Netherland'. *The Low Countries and the New World(s): Travel, Discovery, Early Relations*. Ed. by Johanna Prins a.o. Lanham etc, 11-28. (Publications of the American Association for Netherlandic Studies, 13).

Carpenter, W.H. 1908. 'Dutch contributions to the vocabulary of English in America. Dutch remainders in New York State'. *Modern Philology* 6, 53-68.

- Daan, Jo. 1987. *Ik was te bissie ...: Nederlanders en hun taal in de Verenigde Staten*. Zutphen: De Walburg Pers. (Ook www.dbnl.org).
- Dosker, Nicholas H. 1880. 'De Nederlandsche taal in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika'. *Noord en Zuid* 3, 45-48, 226-231.
- Gehring, Charles. 1973. *The Dutch language in colonial New York. An investigation of a language in decline and its relationship to social change*. Ann Arbor: UMI. (Ph.D thesis Indiana University).
- Gehring, Charles T. 1993. 'Colonial Dutch'. *Encyclopedia of the North American Colonies*. Ed. by Jacob Ernest Cooke a.o. New York: Scribner. Vol. 3, 19-22.
- van Ginneken, Jac. 1913. 'Het Amerikaansch'. *Handboek der Nederlandsche taal* door Jac. van Ginneken. Deel I, 286-295. Nijmegen: L.C.G. Malmberg. (www.dbnl.org heeft de tweede druk uit 1928).
- van Ginneken, Jac. & J. Endepols. 1917. 'Het Amerikaansch'. *De regenboogkleuren van Nederlands taal* door Jac. van Ginneken & J. Endepols. Nijmegen: Malmberg, 219-221. (Leergang der Nederlandsche taal, dl. 3). (Ook www.dbnl.org).
- Helderman, J. 1996. 'Gerardus Balthasar Bosch Sjon Domi op Curaçao 1816-1839: aantekeningen bij zijn Reizenboek'. *Documentatieblad voor de geschiedenis van de Nederlandse zending en overzeese kerken* 3, 55-79.
- Hesseling, D.C. 1913. [J. Dyneley Prince']. *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal en Letterkunde* 32, 306n.
- Hesseling, D.C. 1914. 'Eenige mededeelingen over het Jersey Dutch'. Lezing maandvergadering Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, oktober 1913. *Handelingen en mededeelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, over het jaar 1913-1914*. Leiden: Brill, 54-55.
- Hill, Walter Fernando [= L.G. van Loon?]. z.j. [1890?]. *Notebook*. Unpubl. ms.
- van Hinte, Jacob. 1928. *Nederlanders in Amerika. Een studie over landverhuizers en volkspianters in de 19e en 20ste eeuw in de Verenigde Staten van Amerika*. Eerste deel. Groningen: Noordhoff.
- Jonathan. 1853. *Brieven van en over de Verenigde Staten van Noord-Amerika*. Uitgegeven met eene inleiding en bijschrift door E. B. Swalue. Schoonhoven: Van Nooten.
- van Kalmthout, Ton. (forthcoming). 'Eccentric authors. Conrad Busken Huet and Taco H. de Beer on English Literature'. *Crossing Cultures. Nineteenth-Century English Literature in the Netherlands*. Ed. by Tom Toremans & Walter Verschuren. Leuven: Universitaire Pers Leuven. (in press).
- Krassner, Nancy. 1985. 'The Dutch-English language controversy'. *De Halve Maen* 59: 2, 1-3, 20; 3: 9-11, 21.
- Ligtenberg, Lucas. 1999. 'Spreekt hier nog iemand Nederlands? Het gebruik van de Nederlandse taal in de Verenigde Staten'. *De nieuwe wereld van Peter Stuyvesant. Nederlandse voetsporen in de Verenigde Staten* door Lucas Ligtenberg. Amsterdam: Balans, 74-85.
- van Loon, L.G. 1938. *Crumbs from an old Dutch closet. The Dutch dialect of Old New York*. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Manning, Clarence A. 1945. 'John Dynely Prince'. *American Slavic and East European Review* 4, 223-226.
- van Marle, Jaap. 2001. 'American 'Leeg Duits' ('Low Dutch') – a neglected language'. *Global EuroLinguistics. European Languages in North America – Migration, Maintenance and Death*. Ed. By P. Sture Ureland. Tübingen: Niemeyer, 79-101.

- van Marle, Jaap. 2008. 'Myths and Forgeries Relating to American 'Low Dutch', with special Reference to *Walter Hill's Notebook*'. *From De Halve Maen to KLM. 400 Years of Dutch American Exchange*. Ed. by Margriet Bruyn Lacy, Charles Gehring & Jenneke Oosterhoff. Münster: Nodus Publikationen, 321-329.
- Naborn, Robert. 2002. 'NT2 in New Jersey in 1730. Francis Harrison's *De Engelsche en Nederduytsche School-Meester* nader bekeken'. *Voortgang, jaarboek voor de neerlandistiek* 21, 113-142.
- Naborn, Robert. 2008. 'Eilardus Westerlo on Hermanus Meijer's Call to Caughnawaga'. *From De Halve Maen to KLM. 400 Years of Dutch American Exchange*. Ed. by Margriet Bruyn Lacy, Charles Gehring & Jenneke Oosterhoff. Münster: Nodus Publikationen, 149-158.
- Naborn, Robert (ed.) 2008. *Memoirs of Eilardus Westerlo 1781-1790*. Unpubl. ms.
- Noordegraaf, Jan. 1985. *Norm, geest en geschiedenis. Nederlandse taalkunde in de negentiende eeuw*. Dordrecht & Cinnaminson: Foris Publications. (Geschiedenis van de taalkunde, 3).
- Noordegraaf, Jan. 2004. 'De Afrikaanse connectie van Taco H. de Beer' I-III. *Trefwoord, tijdschrift voor lexicografie* 2004. (www.fryske-akademy.nl/trefwoord)
- Noordegraaf, Jan. 2006. 'D.C. Hesseling'. *Encyclopedia of Language and Linguistics: 2nd edition*. Ed. by Keith Brown. Oxford: Elsevier. Vol. 5, 288.
- Noordegraaf, Jan 2009a. 'The Dutch Language and Literature in the United States, 1624-1782'. *History of Dutch-American Relations, 1609-2009*. Ed. by Hans Krabbendam, Cornelis A. Van Minnen & Giles Scott-Smith. Amsterdam: Boom & Albany, New York: SUNY Press. (in press).
- Noordegraaf, Jan. 2009b. 'Vreemde woorden, valse vrienden. Over koloniale taalbeschrijving'. (te versch.).
- Prince, J. Dyneley. 1910. 'The Jersey Dutch dialect'. *Dialect Notes* 3, 459-484.
- Prince, J. Dyneley. 1913. 'A text in Jersey Dutch'. *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal en Letterkunde* 32, 306-312.
- Prince, J. Dyneley. 1914. 'Netherland settlers in New Jersey'. *New Jersey Historical Society Proceedings* 9. Third series no. 1, 1-7.
- Shetter, William Z. 1958. 'A final word on Jersey Dutch'. *American Speech* 33, 243-251.
- Shorto, Russell. 2004. *The island at the center of the world. The epic story of Dutch Manhattan, and the forgotten colony that shaped America*. New York etc: Doubleday.
- Smith, Agnes Scott. 1946. 'The Dutch Had a Word for It'. *New York Folklore Quarterly* II: 3 (August 1946), 165-173.
- Stolz, Thomas. 1987. 'Kreolistik und Germanistik: niederländisch-basierte Sprachformen in Übersee'. *Linguistische Berichte* 110, 283-318.
- Storms, James B.H. 1964. *A Jersey Dutch vocabulary*. Park Ridge, N.J.: Pascack Historical Society.
- Verdam, J. 1912. *Uit de geschiedenis van de Nederlandsche taal*. Derde druk. Dordrecht: Revers.
- te Winkel, J. 1896. 'Het Nederlandsch van Noord-Amerika en Zuid-Afrika'. *Vragen van de Dag* 11, 337-362, 418-442, 483-505.

BIJLAGE

Woordenlijst Leeg Duits-Engels

Zoals gezegd, in zijn *Crumbs from an old Dutch closet. The Dutch dialect of Old New York* (1938: 25-34) heeft Van Loon een 'glossary' opgenomen van het Mohawk Dutch. Hij ging daarbij uit van de lijst die Prince voor het Jersey Dutch gemaakt had en verving de Jersey Dutch woorden door Mohawk Dutch equivalenten. 'Professor Prince's word list for the most part is included – that is to say, the words are alike, and where his word is unknown in Hudson-Mohawk Dutch, a letter 'P' follows in parenthesis' (Van Loon 1938: 25). Verder vinden we er een aantal woorden die niet bij Prince voorkomen. Van Loon geeft aan dat zijn spelling 'has not always been consistent'. Net als Prince is Van Loon uitgegaan van het Amerikaans-Engels; hier volgt een Leeg Duits (i.c. Mohawk Dutch)-Amerikaanse versie van zijn 'glossary', op enkele punten aangepast.

A

a [cf. al]	already
aan slaap	asleep
aanghetrokke	clothed, dressed
aankome	arrive
acht	eight
achter	after
achtermiddagh	afternoon
achter 'n beetse	after a while
af	off
afnyme	to take off
akker	field
al	all
al	already
alendigh	completely
alle	whole
alleen	alone
alles	everything, all
als	if
altyt	always
anders	different
appel	apple
appelsap	cider
ard	earth
ard eekhorntse	chipmunk
arm	arm, poor
as	if
ast	almost
atyeh	good bye
avend	evening

B

bakke	bake
bang	afraid
barghe	mountains
bed	bed
bedanke	thank
been	leg
beer	bear
beest	beast
beesteflees	meat
beetse	few, little
een beetse bovenmaat	high-toned
beghinne	begin
beghrafenis	funeral
beghrave	bury
begrafenis	burial
beide	both
bel	bell
berghe (pron: 'ber-re-ghe')	mountains
bessies	berries
besugh	busy
betale	pay
bever	beaver
bevrint (P)	related
bietse	beets
bil	rump
binde, bond, ghebonde	fasten
binne	inside
binne	internal
blad (plur: blare)	leaf
blauw	blue
blauwbesse	huckleberries
blikkie	can, pail
bliksem	lightening
bloot	bare, naked
blootkop	bald
blyt	glad
blyve	stay
boekwait	buckwheat
boer	farmer
boesler	apron
bont	checkered
bont	fur
bont	gay-colored
boom	tree
boontse	beans
boore	drill
bord, bort	dish, plate
bos	woods

boter
bottel
bouwe
bove
brambes (P)
brambesse
brande
breins
broer
brood
buik
buite
buite
bur
burlik
burman
busse (P)
byforby
byeboom
byl
bylsteel

butter
bottle
build
above
raspberry
blackberries
burn
brains
brother
bread
abdomen
external
outside
neighbor
neighborly
neighbor
kiss
by
beetree
axe
axe handle

D

daar, da
dagh
damp
denke
derde
dertien
dertugh
dese
deselfde (pron: 'sel-ef-de')
die
die dat
die wat (P)
dief
dikkels
ding
Dinsdagh
dit
doek
doen
doghter
donder, dondere
donderdagh
donker
dood
doodghraver
doodkis

there
day
damp, vapor
think
third
thirteen
thirty
this
same
who
that
those who
thief
often
thing
Tuesday
this
cloth, handkerchief
do, put
daughter
thunder
Thursday
dark
dead
gravedigger
coffin

doope
door
draghe
drie
drinke
droome
druive
duisent
duits
dur
dwars, dwas

baptize
thru
carry, draw, wear
three
drink
dream
grapes
thousand
Dutch
door
across

E

eekortse
een
een, 'n
eense
eenseding
eentse
eerdvark
erghister
eergister
eerst
ei; plur: eijes
eidel, (ijdel)
eige
eik, eikeboom
eis
eise
elf
emmer
en
enghels (this word also indicates
the American speech)
enkelde
errappels
ertses
esseboom
'et
ete
eyenlik

squirrel
one
an
any, some
anything
duck
woodchuck
day before ....
day before yesterday
first
egg
idle
own
oak
ice
iron
eleven
pail
and

English
some
potatoes
peas
ashtree
it
eat
really

F

fals spreke
fan
fan aven
fandagh
farm

lie
from, of
this evening
today
farm

farwel
Februari
feertien
feertugh
feghte
fel
felt
fenster
ferfe (pron: fer-ef-e)
fesse
fet
fier
fier
finde
flieg
flieghe (verb)
foet
foghel
fol
for
for te
forby
fork (table)
forwards
frouw
frught
Frydagh
fyf
fyftien
fyftugh

G

gaffel (hay)
gauw
ghang, te - met
gerst
ghaan pisse
ghaan skiete (note absent 'e')
ghaane
ghans
gharn
gheberghte
ghebore
ghedaan
gheel
gheelfinkie
gheen
gheending
gheghaan

farewell
February
fourteen
forty
fight
skin
field
window
paint
fish
fat
fire
four
find
fly
fly
foot
bird
full
for
in order to
by
fork
forwards
woman
fruit
Friday
five
fifteen
fifty

fork
fast, quick
to be busy
barley
urinate
hunt
go, walk
goose
gladly
mountains or mountain chain
born
done
yellow
yellowbird
none
nothing
gone

gheld
ghelede, ghlede
ghenoegh
ghesont
ghestarve
gheve
gheweest
ghing
ghister
ghisterdagh
ghloof
ghlove
ghoed
ghoed
ghoedkoop
graft
gras
grauw
ghrave
ghreeskappe
groen
gront
ghroot
ghrootkind
ghrootmoeder, ghroomoe

H

haan
haar
haasie
had
hals
hand
hange
haore
hard
harnas
hart
hartugh
haver
hebbe
heel
heen
Heer
heet
hegele
helpe
hem
hem

money
ago
enough
healthy
dead
give
been
went
yesterday
yesterday
belief
believe
good
well
cheap
grave
grass
gray
dig
tools
green
ground, dirt
big, vast
grandchild
grandmother

cock
her
rabbit
had, has
neck
hand
hang
hear
hard, difficult, fast
harnass
heart
heartly
oats
have
many
thither
God
hot
hail
help
him
his

hemp
hemtrok (P)
het, 'et
hier
hoe
hoed
hoek
hoender
hoenders
hoeste
Holland
hond
hondert
hoogh
hooghheid
hooghmeester
hooihe
hoope
hoore
hout
huis
hullies

I

iemelt
ieperboom
ik, ikke
in
inghenome
ink
inkstaan
is
ijs

J

ja
jaar
Januari
je, jullie
jemver
jemverkoek
jipte (P)
johnny dog
jokkie
jong
jonkie
jou
juist

shirt
vest
it
here
how
hat
corner, hook
chicken, hen
poultry
cough
Holland
dog
hundred
high
height
professor
hay
hope
hear
wood
house
their

anyone, someone
elm
I
in
interested
ink
inkstand
is
ice

yes
year
January
you
ginger
gingercake
Egyptian
beaver
joke
young
boy
your
just

Juli
jullie
jullies; juwes

July
your
yours

K

ka; plur: kaie
kaffe
kallef
kame
kamiso
kan
kan (verb)
karts
kas
kastanie
kat
katelos (P)
kauwe
keer
keerel
kenyn
kere (P); 'hebbe' with the past of 'wille'
kerk (pron: kerrek)
kerkhof
kersentses
kerst
ketel
ketting
kil
kind
klaver
klein
klein roertse
klein weseltse
klok
kloppe
knapuil (P)
knie
koe
koek
koke
kokstoof
kome
konfait
kool
koope
kop
koppie
koud

crow
bark to
calf
churn
dressa
could
can
fever
cheese
chestnut
cat
wildcat
chew
time
fellow, person
rabbit
want, wish
church
churchyard
cherries
barley
kettle
chain
creek
child
clover
little
pistol
chipmunk
clock
knock
owl
knee
cow
cake
cook
cookstove
come
preserves
cabbage
buy
head
cup
cold

krabbe
krok
kryghe
kuiker
kuikerdief
kulkoen
kwad
kwam
kwitrake
kwyt
kwytrake
kyke

scratch
jug
get
chicken
chicken hawk
turkey
evil
came
lose
quit, to be quit of
lose
look

L

laagh
laast
laat
laghe
lamp
lang
lang
lantarn (pron: 'lan-ta-ren')
late
leegh
leer
legeheid
legghe
lere
lese
leve
lieghe
light, lighte
lobberdie
longe
loope
los
loskat
lught
lught
luid
lyke

low
last
late
laugh
lamp
long
along
lantarn
let
empty
leather
occasion
lay
learn
read
to live
lie
light
curds and whey
lungs
walk
loose
wildcat
air
sky
loud
look like, resemble

M

maan
maand
maandagh
maar
maart

moon
month
Monday
but
March

maat
magher
Mai
make
maker
man
mee brenge
meenyme
meepelboom
meer
meester
meghtugh
meisie
melk (pron: mel-ek)
mels
'n mels
melse
mem
mes
mest
met
middagh
mink
mis
mod
moe
moeder
moeras
moete
mont
mooi
mool
morghe
morghe
muis
muts
my, me
myn
Myntse

N

na
naam
naast
naby
naght
naje
namiddagh
nander

partner
lean
May
make
maker
man
carry
carry
maple tree
more
teacher
tired, weary
girl
milk
person
one
people
Madame
knife
manure
with, along
noon
mink
error, mistake
mud
tired, weary
mother
swamp
must
mouth
beautiful, fine, pretty
mill
morning
tomorrow
mouse
cap
me
mine, my
Wilhelmina

unto
name
next
near
night
sew
afternoon
another, other

nast
nat
naturlik
navend
nee
neer
neghe
neghentugh
negher
neghetien
nese
nieiw
nieiwspampier
niet
niets
nikke
nooit
nookierat (Mohawk: Anokien?)
noot
noteboom
nu
nuis
nyme

O

of
oghtent
olie
oliekoek
onghelik
ons
onse, ons
onthoue
oogh
ooit
ook
oor
ooreek
op
ope
ophyse
opstaane
oud, ouwe
oudling
ove
over

alongside
wet
naturally
good evening
no
down
nine
ninety
negro
nineteen
cure
new
newspaper
not
nothing
nod
never
muskrat
nut
hickory tree
now
nose
take

if, or
morning
oil
doughnut
accident
us
our
remember
eye
ever
also
ear
earache
on, up
open
elevate, lift
arise
ancient, old
old person
oven
over

P

paard
 pad (P)
 padstoel
 pakkie
 pampier
 pan
 pannekoek
 pap
 parte
 peer
 pinksternage
 pirkes
 piskat
 plaats
 plant
 plantasi (P)
 plasse
 plek (P)
 plek
 ploegh, ploeghe
 plukke
 prakkiseere
 prate
 preekstoel
 preke
 pruime
 prys
 pyn

horse
 road
 mushroom
 parcel
 paper
 pan
 pancake
 gruel
 part
 pear
 parsnips
 peaches
 skunk
 place
 vegetable
 plantation
 urinate
 farm
 place
 plough
 pick
 consider
 speak
 pulpit
 preach
 plums
 value
 pain

R

raap
 radise
 rat
 ratelslang
 reghen, reghene
 reght
 reghte
 reis
 reis
 rekene
 relletje; 'relisher'
 ribbe
 ribbetses
 rivier
 roepe
 roer
 roghghe

turnip
 radishes
 rat
 rattlesnake
 rain
 true
 right
 journey
 voyage
 count
 tripe roll with meat
 ribs
 spareribs
 river
 call
 gun
 rye

rok
rolle (P)
rolletse; 'relisher'
rond
rondloope
rooborsie
rook
roos
root, rooje
rugh
rust
rustugh
ryde

S

sagh
sal
salf (pron: sal-ef)
sap
saus
se
seer
seer
seer doen
seftigh (P)
seghghe
seker
self
sents
ses
sestien
sestugh
seve
siederboom
siek (a certain illness of horses)
sien
singe
sitte
sjinggeringeboom (P)
skame
skape
skapflees
skar
skiete, skoot, gheskote
skilt
skippel
skoene
skof
skoon

coat
go along, proceed
tripe roll with meat
around
go about
robin
smoke
rose
red
back, ridge
quiet
still
drive, ride

saw
shall
ointment
juice
scrapple
his
very
pain
hurt
doubtful
say
really
self
since
six
sixteen
sixty
sift
cedar tree
ill
see, view
sing
sit
lilacbush
abash
sheep
mutton
scissors
shoot
fault
bushel
shoes
hoe
clean

skoon
skop
skop (P)
skoppe (P)
skoppe
skorstin
skotel
skryve
skur
slaan
slape
slautel
sleght
slikke
smoke (P)
snar
sneie (pron: snei-je)
soene
son
Sondagh
sonder
soo
soo
soon
soort
sou
span
spanhout (single)
spanne
spek
spekfet
spele
spinne
spook
spreke
springe
sprinkhaantse
spyke
staane; stinge, stong, ghestonge
stad
starve
stele
stem
stil
stoel
stront
stroobesse
suikerdas (Iroquois: Tsugerak?)
suive
suiventugh

already
shovel
hoe
swing
kick
chimney
dish, plate
write
barn
strike
sleep
key
bad
to swallow
smoke
cord
cut
kiss
sun
Sunday
without
true
so
son
kind, sort
should
yoke
whiffletree
hitch up
pork
lard
playtol
spin
ghost
speak
jump
cricket, grasshopper
nail
stand
city, town
die
steal
voice
quiet, still
chair
manure
strawberries
raccoon
seven
seventy

suiwetien
swagheltse
swak; swakkies
swak; wick (P)
swart; swaat
swiep
sy

T

taal
tabak
tafel
taghentugh
takkie
tand; plur: tanders
tanddokter
tandpyn
tarrefe
tas
tauw
te
te ghang met
teghe
testament
tien
toelate
toet, tot
toshout (single) (P)
trappe
trekke
trekker
troebel
trouwe
tuin
tuis
twaalf
twantugh
twee
tweespan (double)
twille
tyt

U

uil
uit
uitghestarve
uitspanne

seventeen
swallow
crazy
weak
black
whip
she

language
tobacco
table
eighty
branch
tooth
dentist
toothache
wheat
pocket
rope
too
to be busy
against
will
ten
allow
until
whiffletree
stairs
draw, pull
puller
difficulty
marry
garden
home
twelve
twenty
two
whiffletree
doubt
time

owl
out
extinct
unhitch

V

vark	hog
varkie	pig
varlik	dangerous
vawdere	feed
veel	very
veel	many, much
veghe	sweep
veldhoender	partridge
verbruike	use
verder	front
verghete	forget
verkoope	sell
vername	name to
verskrokke	frightened
verstaane	understand
verwant	related
vlede	last
vlerk	wing
vliese	lose
vliremuisie	bat
vloor; vlore	lose
voorsyd	front
vossie	fox
vrandere	change
vrasse; vrassing	surprise
vrint	friend
vroegh	early
vronghelikke	to have an accident
vrouwmens (P)	woman
vuil	dirty

W

waar	where
waar	true
waarheen	whither
waarom	why
waghen	wagon
waghte; op waghte	wait
waise	show
wakker	awake
wakker rake	to awaken, waken
wanneer	when
warke	work
warm	warm
wasse	wash
wat	who, what
wat	something

water
weeghe
week
weer
weerleghte
wees gauw
wegh
wegh
weinugh
wel
welkom
werelt
weseltse
wet
wete
weze (P)
wiek
wiek (P)
wie se
wie, wat, die
wieghie
wiel
wigh
wighie
wil
wild
Wilempie
wind
wit
Woensdagh
wol
wolf
wonder; wondere
wonnelik; wonlik (P)
woone
woord
worm
worst; 'wawst'
wy
wyf
wys

Y

ys

Z

Zaligmaker (P)

water
weigh
week
again
lightening
hurry up
off, away
way
few
well
welcome
world
weasel
law
know
show
wing
weak
whose
who
cradle
wheel
wedge
baby
will
wild
Wilhelmina
wind
white
Wednesday
wool
wolf
wonder
funny, wonderful
dwell
word
worm
sausage
we
wife, woman
wise

ice

Saviour